

**Б. В. Кукса**кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри філософії, іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін  
Київського інституту інтелектуальної власності та права  
Національного університету «Одеська юридична академія»

## КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ТЕКСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Статтю присвячено визначенню критеріїв відбору текстів для формування міжкультурної компетентності в англomовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців галузі туризму. Проблема відбору навчального матеріалу досліджувалась у працях багатьох науковців (Н.Ф. Бориско, Л.В. Боднар, О.В. Баб'юк, Ю.О. Семенчук). У результаті аналізу науково-методичної літератури ми визначили такі критерії відбору професійно спрямованих текстів: 1) автентичність, 2) обмеженість інформаційної насиченості, 3) доступність за змістом, 4) доступність за мовним оформленням, 5) доступність за обсягом, 6) тематичність, 7) жанрова належність, 8) новизна та пізнавальна цінність інформації, 9) соціокультурної цінності, 10) професійної інформативності та практичної цінності. Слід зазначити, що в умовах професійно спрямованого навчання доступність текстів-зразків для навчання міжкультурного ділового англomовного спілкування майбутніх менеджерів туризму за змістом передбачає наявність в них ситуацій професійного спілкування й тем, з якими студенти були попередньо ознайомлені. Аналіз методичної літератури свідчить, що навчальний матеріал для забезпечення професійних потреб майбутніх менеджерів туризму повинен базуватись на автентичних текстах. В автентичному тексті представлені широкий вибір лексики і відповідні граматичні конструкції, а також змістова сторона, що відіграє важливу роль і містить інформацію про культуру країни; відтворено національну специфіку країни, мова якої вивчається. Великі за обсягом тексти втомлюють студентів і частина інформації тексту втрачається. Тому потрібно відбирати такі тексти, обсяг яких сприймається студентами без погіршення розуміння смислу за рахунок втоми. Вважаємо, що від тематики відібраних фахових текстів-зразків залежить ефективність організації навчальної діяльності щодо формування міжкультурної компетентності в усному та писемному мовленні майбутніх фахівців галузі туризму.

**Ключові слова:** міжкультурна компетентність, ділове спілкування, майбутні фахівці туризму, критерії, текст.

**Постановка проблеми.** Відбір навчального матеріалу є передумовою розробки ефективної системи вправ для навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців галузі туризму.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Незважаючи на те, що проблема відбору навчального матеріалу досліджувалась у працях багатьох науковців (Н.Ф. Бориско, Л.В. Боднар, О.В. Баб'юк, Ю.О. Семенчук), проблема відбору навчального матеріалу для формування міжкультурної компетентності в англomовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців у галузі туризму залишається не вирішеною. Отже, ми спробуємо визначити критерії відбору такого навчального матеріалу.

**Мета статті.** Обґрунтувати критерії відбору текстів для формування міжкультурної компетентності в продуктивних видах мовленнєвої діяльності у майбутніх фахівців туризму.

**Виклад основного матеріалу.** Вважаємо за необхідне визначити критерії відбору текстів-зразків, які є наочно-ілюстративним матеріалом у навчанні студентів продуктивних видів мовленнєвої діяльності, оскільки надають повну уяву студенту про тексти англomовних документів (резюме (CV), заява/супровідний лист; ділові контракти та угоди; звіти; різні види повідомлення у письмовій формі). Отже, розглянемо критерії відбору текстів-зразків. Так, С.Е. Кіржнер виділяє наступні критерії відбору текстів для навчання майбутніх юристів усного професійно орієнтованого англійського монологічного мовлення: доступності, урахування тривалості відеофонограми, співвідношення монологічного й діалогічного мовлення, прагматичності (урахування композиційно-мовленнєвої форми), нормативності та відносної правильності, співвідношення слухової та візуальної інформації, реактивності, морально-правової цінності [4, с. 69]. О.В. Баб'юк вважає, що відбір друкованих текстів

варто здійснювати з урахуванням критеріїв: автентичності, тематичності, професійної інформативності та практичної цінності, ситуативності, доступності та посиленості, соціокультурної цінності, вірцевості, авторитетності джерела, достатньої лексичної насиченості [2, с. 97].

Бутова Є.В. визначила наступні критерії відбору німецькомовних текстів: 1) професійна спрямованість; 2) автентичність; 3) тематичність; 4) інформативність; 5) жанрова варіативність; 6) доступність та додатковий критерій – можливість реалізації міжпредметних зв'язків [3, 74].

У цілях нашого дослідження ми маємо визначити критерії відбору текстів для формування продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців галузі туризму. У результаті аналізу науково-методичної літератури ми визначили такі критерії відбору професійно спрямованих текстів: 1) автентичність, 2) обмеженість інформаційної насиченості, 3) доступність за змістом, 4) доступність за мовним оформленням, 5) доступність за обсягом, 6) тематичність, 7) жанрова належність, 8) новизна та пізнавальна цінність інформації, 9) соціокультурна цінність, 10) професійна інформативність та практична цінність.

Аналіз методичної літератури свідчить, що навчальний матеріал для забезпечення професійних потреб майбутніх менеджерів туризму повинен базуватись на **автентичних** текстах. Автентичним навчальним матеріалом вважається матеріал, який не враховує умов навчання іноземної мови, створений носіями мови, адресований носіям певної іноземної мови і культури, і є частиною усної або письмової інформації [1, 60–70]. В автентичному тексті представлені широкий вибір лексики і відповідні граматичні конструкції, а також змістова сторона, що відіграє важливу роль і містить інформацію про культуру країни; відтворено національну специфіку країни, мова якої вивчається. Погоджуючись з думкою Є. В. Носонович [7, с. 12] вважаємо, що використання неавтентичних текстів для формування міжкультурної ділової компетентності майбутніх фахівців туризму спричинить труднощі щодо сприйняття текстів, які беруться з “реального життя”. Слід зазначити, що Р.П. Мільруд [6] і О.В. Носонович [8] виділяють аспекти автентичності навчального тексту: 1. культурологічна автентичність; 2. інформативна автентичність; 3. ситуативна автентичність; 4. автентичність національної ментальності; 5. реактивна автентичність; 6. автентичність оформлення; 7. автентичність навчальних завдань до текстів.

Охарактеризуємо наступний критерій відбору текстів – **обмеженість інформаційної насиченості**. Згідно даного критерію потрібно підбирати тексти, в яких відсутнє інформаційне перевантаження, рівномірно розподіляється інформація,

тобто основне положення чергується з прикладом, поясненням. Це допомагає не перевтомлювати студентів зайвою інформацією, полегшувати сприйняття та розуміння інформації з допомогою прикладів.

Розглянемо критерій **доступності** текстів-зразків щодо **змісту** повідомлення. В умовах професійно спрямованого навчання доступність текстів-зразків для навчання міжкультурного ділового англійського спілкування майбутніх менеджерів туризму за змістом передбачає наявність в них ситуацій професійного спілкування й тем, з якими студенти були попередньо ознайомлені.

Щодо **доступності за характером мовного матеріалу** тексти-зразки мають містити доступні лексичні, граматичні одиниці та синтаксичні конструкції. Слід додати, що відповідність мовної та мовленнєвої складності текстів-зразків етапу навчання передбачає доступність демонстрованого матеріалу певній категорії студентів з урахуванням труднощів сприйняття інформації, а також подальшої репродуктивної та продуктивної мовленнєвої діяльності студентів.

Охарактеризуємо наступний критерій відбору текстів-зразків – **доступність за обсягом**. Великі за обсягом тексти втомлюють студентів і частина інформації тексту втрачається. Тому потрібно відбирати такі тексти, обсяг яких сприймається студентами без погіршення розуміння смислу за рахунок втоми. Вслід за І. П. Макаренко вважаємо, що обсяг текстів для формування міжкультурної компетентності має становити від 2800 до 4300 друкованих знаків [5: 134].

Не менш важливим для відбору текстів для навчання майбутніх фахівців туризму ділового англійського спілкування є критерій **тематичності**. Відповідно до даного критерію, відібрані фахові тексти мають відповідати тематиці Робочої програми з навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» і корелювати з тематикою навчальної дисципліни «Туризм», охоплювати всі важливі розділи з доступних базових підручників, які використовуються у процесі відбору, щоб забезпечувати студентів інформацією, доповнювати отримані ними знання з фахової дисципліни рідною мовою. Вважаємо, що від тематики відібраних фахових текстів-зразків залежить ефективність організації навчальної діяльності щодо формування міжкультурної компетентності у говорінні майбутніх фахівців галузі туризму.

Важливим критерієм відбору текстів для формування міжкультурної ділової компетентності у спілкуванні майбутніх фахівців туризму є **жанрова належність**. Урахування жанрової належності текстів означає, що тексти що відбираються для навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців галузі туризму повинні відповідати відповідному жанру, тобто

для такого навчання відбираються тексти таких жанрів: ділові листи, контракти, рекламні проспекти, звіти.

Фахові тексти також мають відповідати критерію **професійної інформативності та практичної цінності**. Такі тексти мають знайомити з відповідними професійними термінологічними лексичними одиницями, інформацією, характерною для професійної діяльності майбутніх фахівців туризму, що сприяє використанню отриманої інформації як у навчальній, так і в майбутній професійній діяльності.

Так, критерій **новизни та пізнавальної цінності інформації**, передбачає, що студенти отримують нову, актуальну інформацію щодо новітніх досягнень у сфері послуг з текстів-зразків для навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців туризму. Якщо зміст текстів-зразків відповідає професійним інтересам і пізнавальним потребам студентів, то це позитивно впливає на якість формування міжкультурної ділової компетентності.

В межах нашого дослідження особливого значення набуває критерій **соціокультурної цінності** для формування продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців туризму, адже тексти мають містити екстралінгвістичну інформацію, яка сприяє формуванню у студентів соціокультурної компетенції. Таким чином, формується вміння використовувати мовні засоби відповідно до професійної ситуації спілкування в соціальному контексті, тобто уміння використовувати адекватні мовні засоби відповідно до норм ділового стилю спілкування.

Розглядаючи проблему критеріїв відбору текстів, ми не можемо залишити поза увагою питання джерел відбору текстів-зразків. Джерелами відбору текстів-зразків стали:

- автентична навчальна література;
- ресурси Інтернет, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю майбутніх фахівців галузі туризму.

**Висновки і пропозиції.** Отже, в результаті аналізу науково-методичної літератури нами були визначені такі критерії відбору професійно спрямованих текстів для формування міжкультурної компетентності у продуктивних видах мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців галузі туризму: 1) автентичність, 2) обмеженість інформаційної

насиченості, 3) доступність за змістом, 4) доступність за мовним оформленням, 5) доступність за обсягом, 6) тематичність, 7) жанрова належність, 8) новизна та пізнавальна цінність інформації, 9) соціокультурної цінності, 10) професійної інформативності та практичної цінності. Також ми визначили джерела відбору текстів-зразків для навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців туризму. Дані критерії є основою для створення ефективної системи вправ для навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців галузі туризму.

#### Список використаної літератури:

1. Деньгина Н.И. Обучение устной иноязычной речи на основе проектного подхода учащихся старших классов гимназий (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. СПб., 2000. 168 с.
2. Баб'юк О.К. Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2019. 280 с.
3. Бутева В.Є. Формування стратегічної компетенції у студентів електротехнічних спеціальностей у процесі навчання професійно орієнтованого читання німецькою мовою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Севастополь, 2014. 237 с.
4. Кіржнер С. Е. Навчання майбутніх юристів усного професійно спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2009. 263 с.
5. Макаренко И. П. Принципы отбора текстов для чтения на иностранном языке в аграрном вузе. *Вестник Минского гос-го лингв. ун-та. Серия : Педагогика, психология, методика преподавания иностранных языков.* 2006. № 2(10). С. 127–136.
6. Мильруд Р. П. Методологические основы обучения иностранным языкам. Тамбов, 1995. 51 с.
7. Носонович Е. В. Методическая аутентичность в обучении иностранным языкам. *Иностранные языки в школе.* 2000. № 1. С. 11–16.
8. Носонович Е. В. Методическая аутентичность учебного текста : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.02. Тамбов, 1999. 175 с.

#### **Kuksa B. Criteria for selecting texts for the formation of intercultural competence in English-language business communication of future tourism professionals**

*The article is devoted to defining the criteria for selecting texts for the formation of intercultural competence in English business communication of future tourism professionals. The problem of selection of primary material continued among the workers of the rich scientists of science (N.F. Borisko, L.V. Bodnar, O.V. Bab'yuk, Y.O. Semenchuk). As a result of the analysis of scientific and methodological literature, we have identified the following criteria for selecting professionally oriented texts: 1) authenticity, 2) limited information, 3) accessibility in content, 4) accessibility in language design, 5) accessibility in volume, 6) thematic, 7) genre affiliation, 8) novelty and cognitive value of information, 9) socio-cultural value, 10) professional informativeness and*

*practical value. It should be noted that in the context of professionally oriented learning, the availability of sample texts for teaching intercultural business English communication of future tourism managers in terms of content implies the presence of professional communication situations and topics with which students were previously acquainted. The analysis of methodical literature shows that the educational material to meet the professional needs of future tourism managers should be based on authentic texts. the national specifics of the country whose language is being studied are reproduced. Large texts tire students and some of the information in the text is lost. Therefore, it is necessary to select such texts, the volume of which is perceived by students without deteriorating the understanding of meaning due to fatigue. We think that the effectiveness of the organization of educational activities for the formation of intercultural competence in oral and written speech of future professionals in the field of tourism depends on the subject of selected professional texts.*

**Key words:** *intercultural competence, business communication, future tourism specialists, criteria, text.*